

A'lam, Beyrut 1999, s. 14; Seyyid Ahmed el-Mahzencî, *İbrâhîm Enîs: Hayâtühû ve a'mâlüh*, Kahire 2002, tür.yer.; İmân Saîd Celâl, "Enîs, İbrâhîm Aḥmed", *Mo.AU*, II, 514-517.

İSMÂİL DURMUŞ

İBRÂHİM FASÎH

(bk. HAYDARÎ).

İBRÂHİM SÂRİM PAŞA

(1801-1854)

Osmanlı sadrazamı.

İstanbul'da doğdu. Ayasofya türbedarlarından Kadı Hâfız Mûsâ Efendi'nin oğludur. İlk eğitimini babasından aldıktan sonra Dîvân-ı Hümâyun Kalemi'ne girdi. Çalışkanlığıyla Reîsülküttâb Süleyman Necip Efendi'nin dikkatini çekti ve onun kızıyla evlendi. Kısa süre içinde hâcegânlık rütbesi aldı, Âmedî Odası halifelğine getirildi. Nisan 1829'da başmukâtaacılığa tayin edildi. Aynı yılın kasım ayında Halil Rifat Paşa'nın maiyetinde başkâtip olarak Rusya'ya gönderildi. Dönüşünde Küçük Evkaf Kalemi muhasebecisi oldu (Mart 1831). Ocak 1833'te Kavalalı Mehmed Ali Paşa ile görüşmek için Mısır'a giden Dîvân-ı Hümâyun âmedcisi Mustafa Reşid Bey'e vekâlet etti. Aynı yıl bu görevin yanında ikinci defa başmukâtaacılığa, 9 Mayıs 1834'te kaptan paşanın kapı kethüdâlığına ve ardından aklâm-ı seb'a hocalığına getirildi.

30 Aralık 1834'te Beylikçi Mehmed Nûri Efendi'nin Londra sefâretine tayini üzerine beylikçilik vekâletine tayin edildi. Bu görevinin yanı sıra, Mısır meselesinde Mehmed Ali Paşa'nın niyetini anlamak ve iki taraf arasında uzlaşma sağlamak amacıyla Aralık 1836'da Mısır'a gönderildi. Buradaki temasları sonucu Mehmed Ali Paşa'nın düşünceleri daha açık bir şekilde ortaya çıktı. İstanbul'a dönünce asaleten beylikçiliğe getirildi. 20 Haziran 1837'de İngiltere Kralı IV. William'ın ölümünden sonra yerine yeğeni Victoria tahta geçtiğinde beylikçilik uhdesinde kalmak üzere Londra büyükelçiliğine tayin edildi. Kendisine böyle önemli bir görevin verilmesinin sebebi, bu sırada devleti meşgul eden Mısır meselesi hakkındaki bilgisi dolayısıyla İngiltere'nin bu konuda yardımını temin edebilme ihtimaliydi. Büyükelçiliği sırasında Mısır ve Cezayir meselelerinde İngiltere'nin desteğini almaya çalıştı. Bir yıl sonra görevini Mustafa Reşid Paşa'ya bıraktı. Henüz Londra'da iken Dâr-ı Şûrâ-yı Bâbîâlî üyeliğine ve ardından Dahiliye

müsteşarlığına tayin edildi. Müsteşarlığın yanında vekâleten Meclis-i Umûr-ı Nâfia başkanlığına getirildi. 9 Eylül 1839'da sadâret müsteşarı, 10 Ekim'de Sultan Abdülmecid'in tahta çıkışını İran şahına haber vermek üzere İran büyükelçisi oldu. Yaklaşık bir yıl süren bu görevi esnasında bir süreden beri İran'la devam eden sınır ihlâlleri meselesini ele aldı. Kısa bir müddet sonra birinci rütbe ile Sayda defterdarlığına tayin edildiyse de görev yerine gitmeden sağlık sorunlarını bahane ederek istifa edince Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyye üyeliğine seçildi.

İbrâhîm Sârim Paşa 13 Haziran 1841'de Ticaret nâzırlığına getirildi. 13 Aralık'ta nezaretin İstanbul Gümrük Emaneti'ne bağlanmasının ardından Hariciye nâzırlığına nakledildi. Yaklaşık bir buçuk yıl süren bu görevinde Lübnan'daki Dürzî-Mârûnî çatışması ve çifte kaymakamlığın kurulması meseleleriyle Fransa'nın Tunus üzerindeki emelleri ve Sirbistan'da yaşanan idarî sorunları çözüme kavuşturmak amacıyla çalıştı. 9 Nisan 1843'te bu görevden alındı ve yeniden Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyye üyeliğine getirildi. 16 Kasım 1844'te ikinci defa tayin edildiği Londra büyükelçiliği esnasında İran'la sınır sorunları, Lübnan'daki Dürzî-Mârûnî çatışması, Fransa'nın Ceza-yir'i işgali ve Yunanistan'ın sınırda Osmanlı aleyhindeki faaliyetleri gibi konularla ilgilendi. Ertesi yıl Paris büyükelçiliğine getirildiyse de henüz bu görevine başlamadan ikinci defa Ticaret nâzırlığına tayin edildi. Aynı yılın temmuz ayında Meclis-i Umûmî üyeliğine, ağustosta gümrük eminiğine, ekim ayında ise tekrar sadâret müsteşarlığına getirildi. 17 Şubat 1847 tarihinde müşirlikle vezâret rütbesi verilerek Maliye nâzırı oldu, ancak bir yıl sonra azledilip Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyye başkanlığına tayin edildi. 30 Nisan 1848'de sadrazam oldu. Avrupa'da yaşanan 1848 ihtilâllerinin Balkanlar'a etkisini azaltmak amacıyla bazı

tedbirler aldı. Fakat Mustafa Reşid Paşa ile aralarındaki sorunlar yüzünden bu görevi uzun sürmedi, üç ay sonra azledildi. 2 Eylül 1849'da tayin edildiği Bursa valiliği iki yıl sürdü. 6 Şubat 1853'te Trabzon valiliğine gönderildi. Bir süre sonra, yaklaşan Osmanlı-Rus savaşı yüzünden stratejik bir mevkiye bulunan Trabzon'a askerî meseleleri bilen bir valinin tayin edilmesi gerektiğini bildirerek İstanbul'a dönmek istedi. Döndükten bir yıl sonra 30 Ağustos 1854'te vefat etti ve Karacaahmet Mezarlığı Miskinler Tekkesi'nin yanına gömüldü. Sârim Paşa elçilik, nâzırlık, valilik ve sadrazamlık gibi önemli görevlerde bulunmasına rağmen Bursa valiliği dışında hiçbirinde bir yıldan fazla kalamadı. Bu yüzden bir makamın meselelerine hâkim olmadan diğerine gönderildi ve sadrazamlığa kadar yükselmesine rağmen etkisiz bir devlet adamı olarak kaldı.

BİBLİYOGRAFYA :

BA, HSD.AFT, 8/79; BA, HAT, 486/23823; BA, İ.DH, 124/6342; BA, A.DVN, 23/9; BA, A. AMD.d., nr. 374, s. 44; Ahmed Rifat, *Verdü'l-hadâik*, Freiburg 1970, s. 40-41, 43; Mehmed Süreyyâ, *Nuhbetü'l-vekâyi'*, İstanbul 1290, tür.yer.; Lutfî, *Târih*, II, 403, 426; III, 649; IV, 819; V, 910, 914, 937-938; VI, 1023; VII, 1065, 1100, 1113, 1139, 1156; VIII, 1200, 1215, 1240, 1257, 1259; Mehmet Zeki Pakalın, *Tanzimat Maliye Nazırları*, İstanbul, ts. (Kanaat Kitabevi), I, 80-94; Faik Reşit Unat, *Osmanlı Seferleri ve Sefaretnâmeleri* (Ankara 1968), Ankara 1992, s. 237; Mahmut Goloğlu, *Trabzon Tarihi: Fetihden Kurtuluşu Kadara*, Ankara 1975, s. 173-174; Ali Rıza – Mehmed Galib, *Geçen Asırda Devlet Adamlarımız* (haz. Fahri Çetin Derin), İstanbul 1977, I, 124, 125; Begüm Yavaş, *Sadrazam İbrahim Sarım Paşa'nın Hayatı ve Faaliyetleri: 1801-1854* (yüksek lisans tezi, 2012), MÜ Türkiye Araştırmaları Enstitüsü; *Takvîm-i Vekâyi'*, nr. 226, İstanbul 1 Cemâziyelevvel 1257; *Ceride-i Havâdis*, nr. 66, İstanbul 12 Zilkade 1257; Ahmed Refik, "1253 Senesinde Kavalalı Mehmed Ali Paşa ile Bir Mülâkat", *TTEM*, XVI/15 (92) (1926), s. 133.

BEGÜM YAĞAŞ

İBRÂNİLER

(العبرانيون)

Yahudilerin atalarının bağlı olduğu Batı Sâmî kavimler topluluğu.

Sözlüklerde 'Ubr / 'Abr ve Benî 'İbr / 'Abr isimli kabilelerden ve Nûh'un oğlu Sâm'ın torunlarından olan 'Âber (Eber) adlı bir kişiden bahsedilmekte, 'ibrî veya 'ibrânî ise "yahudilerin dili / İbrânîce (İbrâniyye)" şeklinde açıklanmaktadır (*Lisânü'l-'Arab*, "'abr" md.; *Tâcü'l-'arûs*, "'abr" md.; ayrıca bk. Buhârî, "Vaḥiy", 3; "İtişâm", 25). Kelimenin İbrânîce biçimi olan 'ibrî ('ivri) Terat'ta ilk defa Hz. İbrâhîm hakkında kullanılmıştır (Tekvîn, 14/13; Ya'kûb'un oğlu Yûsuf ve kardeşlerine yönelik kullanım

İbrâhîm Sârim Paşa'nın Karacaahmet Mezarlığındaki mezarı